

УДК 330.59:332.055.3

Н.О. Завадськакандидат економічних наук, доцент
Класичний приватний університет**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ
У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД**

Досліджено сучасний стан соціального розвитку держави за такими напрямками, як умови та економіка життя, людські ресурси у посткризовий період.

Ключові слова: соціальний розвиток, фактори, статистичні показники, людські ресурси, умови життя, економіка життя.

I. Вступ

З 2009 р. розвиток держави формується під негативним впливом світової фінансово-економічної кризи та її наслідків. Неспроможність фінансово-економічної системи України загострилась внутрішніми застарілими проблемами: малоефективною бюджетною та податковою системами. Антикризові державні заходи реформування податкової та бюджетної системи у 2011 р. повинні були стати запорукою подолання негативних наслідків та підтримати населення України, тому дослідження рівня соціального розвитку держави у посткризовий період є актуальним.

В основному сучасні наукові досягнення присвячені або питанням соціально-економічного розвитку, або питанням соціальної політики. Окремо питанням соціального розвитку держави приділяється недостатньо уваги.

Отже, аспектами соціально-економічного розвитку держави та регіонів займалися такі провідні вчені, як М. Азаров, Є. Балацький, В. Гесць, І. Запатріна, Т. Клебанова, Л. Сергєєва, С. Харазішвілі, Ю. Чмир та ін. Дослідженням питань різних моделей соціальної політики займалися такі науковці, як Д. Аль-

берс, Н. Волгін, Е. Гідденс, А. Грозельє, Кр. Дюфур, Г. Еспінг-Андерсен, З. Калов, Ф. Куршаєва, В. Кушлін, Л. Хацієва та інші.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити сучасний стан соціального розвитку держави за такими напрямками, як умови та економіка життя, людські ресурси у посткризовий період.

III. Результати

Під соціальним розвитком держави необхідно розуміти взаємопов'язаний розвиток усіх її сфер діяльності за умов найбільш оптимального використання її соціальних ресурсів та розкриття в повному обсязі її соціального потенціалу, що забезпечує зростання рівня добробуту населення. Соціальний розвиток держави формується з таких складових, як соціальні ресурси, соціальний потенціал та соціальна політика держави. Тобто, з одного боку, виступає населення, а з іншого – функції держави, тому доречно розділити фактори впливу на соціальний розвиток держави на зовнішні та внутрішні (рис. 1). Деякі з них діють систематично, а інші притаманні певному етапу розвитку держави.

Рис. 1. Фактори впливу на соціальний розвиток держави

З рис. 1 видно, що за поточний стан соціального розвитку відповідає держава, тому особливо в посткризовий період розвитку економіки доречно сконцентрувати всі зусилля держави на підвищення рівня добробуту населення.

Ефективність антикризових заходів щодо збереження та підвищення рівня добробуту населення можна дослідити шляхом аналізу показників соціального розвитку України за

останні роки та порівняти їх з докризовим рівнем. У цьому дослідженні метою аналізу показників соціального розвитку держави є встановлення особливостей розвитку соціуму у посткризовий період, тому особлива увага буде приділена аспектам умов життя населення та його ресурсам. Для цього розглянемо основні показники соціального розвитку України за 2007–2011 рр. (див. табл.).

Таблиця

Динаміка основних статистичних показників соціального розвитку України

Найменування показника	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Темп зростання, % 2011/2007 рр.
Людські ресурси						
Кількість наявного населення, тис. осіб	46 646	46 372,7	46 143,7	45 962,9	45 778,5	98,14
Кількість живонароджених, осіб	472 657	510 589	512 525	497 689	502 595	106,33
Кількість померлих у віці до 1 року, осіб	5188	5049	4802	4564	4511	86,95
Кількість померлих, осіб	762 877	754 460	706 739	698 235	664 588	87,11
Природний приріст, осіб	290 220	-243 871	-194 214	-200 546	-161 993	55,81
Середня очікувана тривалість життя, років	68,25	68,27	69,29	70,44	71,02	104,05
Внутрішня міграція: кількість прибулих	46 507	37 281	32 917	30 810	31 684	68,12
Зовнішня міграція: кількість вибулих	29 669	2 402	19 470	14 677	14 588	49,16
Умови життя						
Кількість шлюбів	416 427	321 992	318 198	305 933	355 880	85,46
Кількість розлучень	178 364	166 845	145 439	126 068	61 872	34,68
Введення в експлуатацію загальної площі житла, млн м ²	10,2	10,5	6,4	9,3	9,4	92,15
Весь житловий фонд, загальної площі, млн м ²	1057,6	1066,6	1072,2	1079,5	1086,0	102,7
Кількість квартир, усього, тис. одиниць	19183	19255	19288	19322	19327	100,7
Кількість сімей та одиниць, які одержали житло протягом року, тис. одиниць	17	17	11	11	7	41,2
Економіка життя						
Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, грн	478,4	776,0	934,3	1032,6	1151,9	240,78
Кількість пенсіонерів, тис. осіб	13936,8	13819,0	13749,8	13721,1	13738,0	98,57
Економічно активне населення у віці 15–70 років, в середньому, тис. осіб	22 322,3	22 397,4	22 150,3	22 051,6	22 056,9	98,81
Зайняте населення у віці 15–70 років в середньому, тис. осіб	20 904,7	20 972,3	20 191,5	20 266,0	20 324,2	97,22
Безробітне населення (за методологією МОП) у середньому, тис. осіб	1 417,6	1 425,1	1 958,8	1 785,6	1 732,7	122,22
Потреба в робочій силі на кінець року, тис. осіб	169,7	91,1	65,8	63,9	59,3	34,94
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	11 413	11 390	10 653	10 758	10 556	92,5
Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому у % до середньооблікової кількості штатних працівників	29,7	28,3	22,5	25,3	28,6	96,29
Коефіцієнт обороту робочої сили по звільненню у % до середньооблікової кількості штатних працівників	30,7	32,8	28,7	28,1	30,9	100,65
Доходи населення, млн грн	623 289	641	894 286	1 101 015	1 251 005	200,71
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	1 351	1 806	1 906	2 239	2 633	194,89

Для підвищення якості аналізу статистичних показників соціального розвитку України згрупуємо їх за трьома напрямками: "Людські ресурси". "Умови та економіка життя". На наш погляд, саме ці три напрями можуть узагальнити поняття соціальної складової розвитку держави. Показники, що за цими напрямками представлені в табл., можуть коригуватися та доповнюватись.

Розглянемо статистичні показники за напрямом "Людські ресурси України" (рис. 2). За даними таблиці спостерігаємо поступове скорочення показників кількості наявного

населення, темп зростання показника 2011 р. до 2007 р. становить уже 98,1%. Природний приріст за всі роки від'ємний та темп зростання показника 2011 р. до 2007 р. становив 55% за рахунок поступового зниження кількості померлих та зростання кількості живонароджених. Середньоочікувана тривалість життя в Україні підвищилась на 104% за аналізований період і на 2011 р. становила 71 рік. Стійку тенденцію до скорочення мають показники зовнішньої та внутрішньої міграції, темпи зростання яких становили 49% та 68% відповідно.

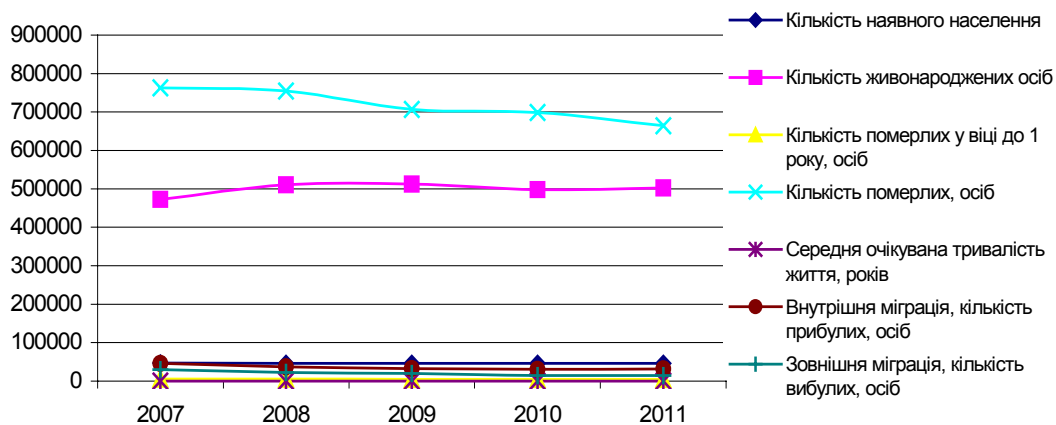

Рис. 2. Динаміка статистичних показників соціального розвитку України за напрямом "Людські ресурси"

Розглянемо показник "Умови життя людей в Україні" (рис. 3). Поступово зменшується рівень показника введення в експлуатацію загальної площі житла, темп зростання показників 2011 р. до 2007 р. склав 92,2%. Поступово зростає показник кількості шлюбів, проте не досяг рівня 2007 р., темп зростання становив 85%. Проте значно знижується рівень показника кількості роз-

лучень, темп росту показника склав 34%. Майже на 3% збільшився за досліджений період рівень показника площі житлового фонду. Показник рівня кількості квартир знаходиться на однаковому рівні впродовж усього досліджуваного періоду. Кількість сімей та однаків, які одержали житло протягом року, постійно знижується, темп зростання показника становив 41%.

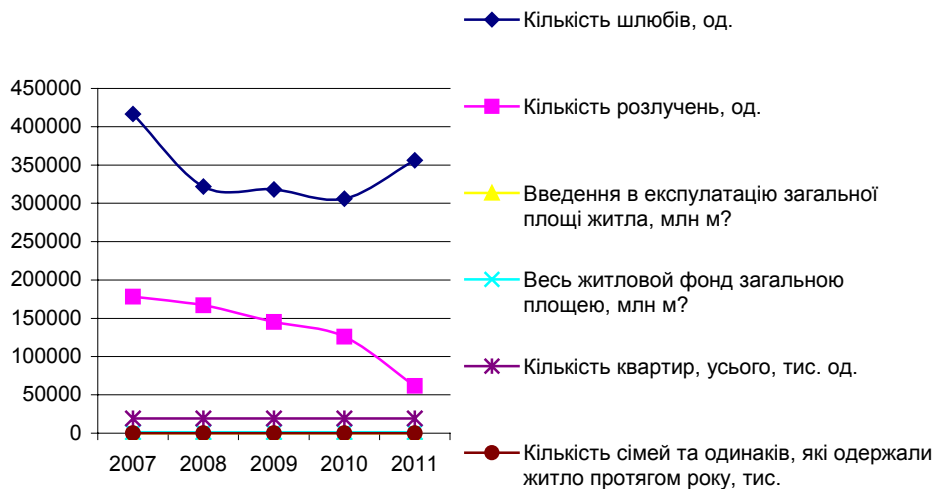

Рис. 3. Динаміка статистичних показників соціального розвитку України за напрямом "Умови життя"

Аналіз показників економіки життя українців показав таке (рис. 4). Спостерігаємо збільшення доходів населення, темп зростання показників 2011 р. до 2007 р. становив аж 200%, що недоречно трактувати однозначно як позитивне явище в контексті зниження кількості населення.

Темп зростання середньомісячної номінальної заробітної плати становив 194,9% за період 2011 р. до 2007 р. Дещо знизився порівняно з 2007 р. до 2011 року показник кількості зайнятого населення, темп зростання якого становив 97,2%. Також збіль-

шився на 22,2% показник кількості безробітного населення у період 2011 р. до 2007 р.

Особливо показник зростає з 2009 р., у період фінансово-економічної кризи. Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому та звільненню перебуває майже на однаковому рівні та досяг рівня 2007 р. Потреба в робочій силі скорочується значними темпами, що становлять 34% за період 2011 р. до 2007 р. Показник кількості пенсіонерів перебуває майже на рівні 2007 р, проте темп зростання показника середнього розміру призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, становить 240%.

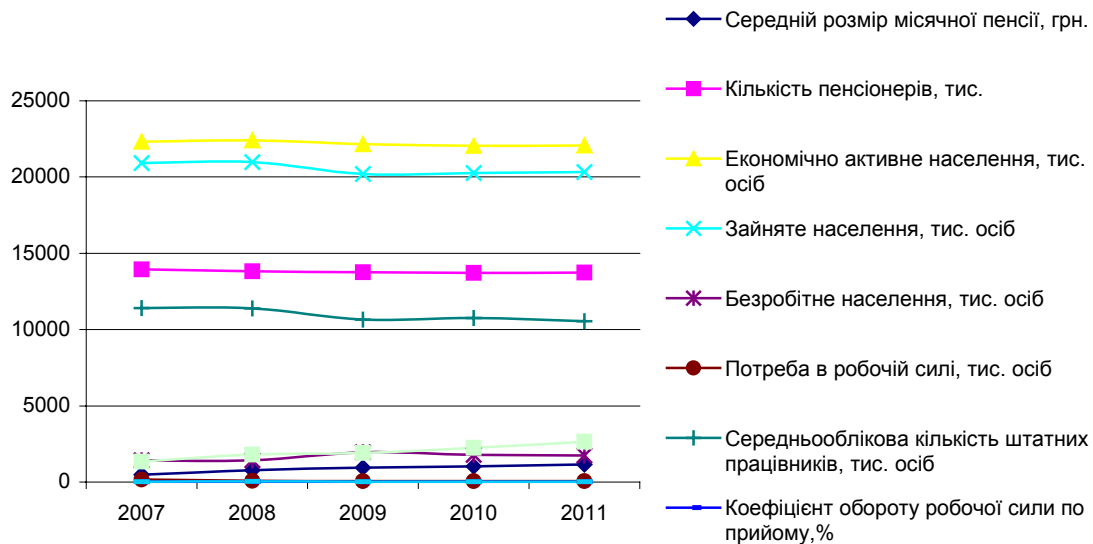

Рис. 4. Динаміка статистичних показників соціального розвитку України за напрямом "Економіка життя"

IV. Висновки

За результатами аналізу статистичних показників соціального розвитку держави можна сказати, що в результаті маємо занижений загальний рівень статистичних показників напрямку "Людські ресурси". Суттєво знижується рівень умов життя населення, що є негативним явищем. За реальних умов існування та розвитку в сучасній державі населення прийняло на себе основний тягар наслідків фінансово-економічної кризи в Україні. Значні темпи зростання доходів населення якісно не впливають на загальний рівень добробуту населення. Тобто соціальне становище держави перебуває під загрозою.

На сучасному етапі розвитку вкрай необхідно не напряму підтримувати соціальний розвиток держави, а опосередковано, через відновлення економіки та умов праці.

Реформування бюджетної та податкової систем малоефективне, коли економіка держави перебуває в занепаді. Можливо, за інших умов податкові новації змогли б принести більше користі, проте зараз якість соціального розвитку прямо залежить від наданих можливостей та умов для існування й розвитку соціальної системи.

Список використаної літератури

1. Новак І.М. Соціальний розвиток регіонів України: оцінка та напрями зменшення диспропорцій: монографія / І.М. Новак; Ін-т економіки пром-ті, Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України. – Донецьк; К., 2008. – 196 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2013.

Завадская Н.А. Особенности социального развития государства в посткризисный период

Исследовано современное состояние социального развития государства по таким направлениям, как условия и экономика жизни, человеческие ресурсы в посткризисный период.

Ключевые слова: социальное развитие, факторы, статистические показатели, человеческие ресурсы, условия жизни, экономика жизни.

N. Zavadskaya. Features of social development states in post-crisis period

The object of study is the social development of Ukraine in the post-crisis period.

The subject of research is the grouping and analysis of statistical indicators of social development.

The aim of the study is to identify the current trends of social development of the country in the post-crisis economy.

Were set and solved the following problems: generalized impacts on social development of the country, groups system of statistical indicators of social development of the country, analyzed statistical indicators of social development of the country from 2007 to 2011.

The analysis of statistical indicators of social development of the country can say that the result is too low overall level of statistical indicators of the direction of human resources. Significantly reduced the level of living conditions, which is a negative phenomenon.

In real conditions of existence and development of the modern state of the population has taken over the brunt of the consequences of the financial and economic crisis in Ukraine. Significant growth of income does not qualitatively affect the overall level of welfare.

That is, the social position of the state at risk. At the present stage of development it is imperative not directly support the social development of the country, and indirectly through economic recovery and working conditions. Reforming fiscal and tax system is inefficient when the state's economy in shambles. Perhaps under other circumstances, tax innovations have brought more benefits, but now the quality of social development depends on the given opportunities and conditions for the existence and development of social systems.

Key words: *social development, factors, statistics, human resource base, the conditions of life, the economy of life.*